

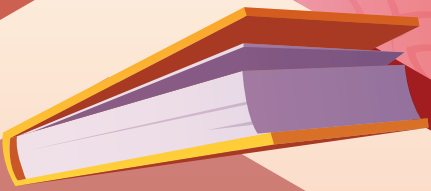

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

12.
SINIF

KELAM

ETKİNLİK
KİTABI

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

12. SINIF **KELAM**

ETKİNLİK KİTABI

YAZARLAR

Dr. Fatma BALCI ARVAS
Dr. Numan KONAKLI
Ayşe SAĞLAM
Hüseyin ÇINAR
Süleyman EMİROĞLU

Editör

Süleyman EMİROĞLU

Dil Uzmanı

Mehmet Emin SARIKAYA

Program Geliştirme Uzmanı

Talip AYDEMİR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Hülya ERDUL

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı

Kenan PINARBAŞI-Mevlüt SELVİ

Görsel Tasarım Uzmanı

Hakan AVLUKYARI

Meryem ÜNSEL

Yahya ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

3. Ünite

Dinin Anlaşılmasında Farklı Yorumlar

1. KAZANIM: Din ve dinî yorum arasındaki farkı ayırt eder.

1. Etkinlik: Cevaplayalım	8
2. Etkinlik: Sınıflandırma	11

2. KAZANIM: Dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımları açıklar.

3. Etkinlik: Şifreli Doğru-Yanlış	14
4. Etkinlik: Bulmaca	17

3. KAZANIM: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebeplerini açıklar.

5. Etkinlik: Oku-Bul-Doldur	20
6. Etkinlik: Eşleştirme	23

4. KAZANIM: İtikadi ve siyasi yorumların İslam düşüncesine canlılık kattığını fark eder.

7. Etkinlik: Sarmal Bulmaca	26
8. Etkinlik: Eşleştirme	29

5. KAZANIM: İtikadi ve siyasi yorumları, kelam ilminin bilgi kaynakları ışığında değerlendirir.

9. Etkinlik: Eşleştirme	34
10. Etkinlik: Oku-Yorum	37

6. KAZANIM: İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi ve siyasi yorumlar ile günümüzdeki yansımalarını tanır.

11. Etkinlik: Oku-Yorum	40
12. Etkinlik: Konuşalım	43

KİTABIMIZI TANIYALIM

Ders adı

Sınıf

Kazanım

Etkinlik sıra numarası

Etkinlik süresi

Ünite adı

Etkinlik süreci açıklaması

Değerlendirme yöntemi

Etkinlik adı

ETKİNLİK 6
KELAM
1. Ünite: Dini Akademiye Giriş ve Tanıtım
5. Sınıf

Kazanım: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarını ortaya çıkış sebeplerini açıklar.

Süreç:

1. Öğrencilere İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebeplerini ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. El-İlginci sayfa kadar çocuklar veya tahtaya yazarlar.
4. Öğrencilerden konu ile ilgili ön bilgi verici nitelikte olan metni okumaları ve İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebeplerini ilgili şablona yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevaplarını okumaları ile etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin her bir cevap ile ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Değerlendirme: Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

20

OKU-BUL-DÖLDÜR
ETKİNLİK 5
1. Ünite: Dini Akademiye Giriş ve Tanıtım
5. Sınıf

ETKİNLİK YÖNERGESİ

Aşağıdaki metni okuyarak İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebeplerini ilgili şablona yazınız.

"İslamın insanı esaslı, ahlaklı ve sosyal hayatta ilgili kuralı olan vahiy ile ortaya konulmuş, Resul-i Ekrem'in sözü ve fiili sunmasıyla hayata aktarılması, olmakla birlikte bu modelin değişik şartlardaki çevreler ve farklı kültürlerle sosyal koşulların etkilerinden geçirilmesi ve yorumlanması, müteakip uygulamaları meydana getirmiştir. İslamın bir ilahî yönü, bir de insanların aradığı ve uyguladığı yönü vardır. Müteakip bunlardan kimisine ihtilaf edilmelidir. İhtilaf ya müteakip, bir yönü ile meselede kendine has bir anlayış geliştirilip başkalarına muhalefet eden kimsenin dışlandırdığı basit bir olgu olmayıp İslamî bir konuya ilişkin bir zümrenin bütün fikri ve amelî tarafları ile tolu, âdet ve geleneklerinin bütünüdür. İfade eder."

(Hüseyin İzzet Paşa, "Müşaf", 1914, C. 1, s. 555.)

Etkinlik alanı

21

Cevap anahtarı

OKU-BUL-DÖLDÜR
ETKİNLİK 5
1. Ünite: Dini Akademiye Giriş ve Tanıtım
5. Sınıf

CEVAP ANAHTARI

İslam Düşüncesindeki Yorum Farklılıklarının Sebepleri

- İnsanî Düşünce, Varlık Düşüncesi
- İlahî Mesajın ve Düşüncesi
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı
- İslamî Mesajın Tefsiri ve İhtilafı

22

ÜNİTE 3

DİNİN ANLAŞILMASINDA FARKLI YORUMLAR

Kazanım: Din ve dinî yorum arasındaki farkı ayırt eder.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere din ve dinî yorum arasındaki farklar ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1’de yer alan soruları cevaplandırmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevaplarını okumasıyla etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin sorularla ve verilen cevaplarla ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. "Size iki şey bırakıyorum, onlara sımsıkı sarıldığınız sürece yolunuzu şaşırmayacaksınız: Allah'ın kitabı ve Peygamberi'nin sünneti." (Muvatta', Kader, 3.) hadis-i şerifinden yola çıkarak dinin tanımını yapınız.

.....

.....

.....

.....

2. Sizce din yorumlanabilir mi? Dinî yorum denildiğinde ne anlıyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

3. I. Evrenseldir.
 II. Hükümleri değişmez.
 III. Sadece kabul edenleri bağlar.
 IV. Vahye dayanır.
 V. Birden fazla olabilir.
 VI. Bölgeseldir.

Yukarıdakilerden hangileri dinî yorumun özellikleri arasında yer alır?

- A) I ve III B) IV ve V C) I, II ve VI D) II, III ve IV E) III, V ve VI

4. Din ve dinî yorum ile ilgili;

- I. Dinî kaynaklarda farz ve haramlar gibi varlığı kesin ve manası açık hususlarda yorum yapılabilir.
 II. Bir konuda mezhepler yorum yapıyorsa orada kesin, açık ve net bir hükümden bahsetmek mümkün değildir.
 III. Dinî kaynakları referans almakla beraber kişilerin akıl, bilgi, kültür ve düşünceleri dinî yorumlara kaynaklık eder.
 IV. Dinî yorumlar bölgeden bölgeye, insandan insana, kültürden kültüre ihtiyaç ve şartlara göre farklılık gösterebilir.
 V. Dinî yorumunun herkese yönelik bir bağlayıcılığı vardır.
 VI. İslam'ın genel ilkeleri çerçevesinde dinî anlayışlarda farklılıkların olması normaldir.

hangileri yanlıştır?

- A) I ve V B) II ve IV C) III ve VI D) IV ve V E) II, III ve IV

CEVAPLAYALIM

ETKİNLİK

1

EK-2

15 dk.

CEVAP ANAHTARI

3. E

4. A

Kazanım: Din ve dinî yorum arasındaki farkı ayırt eder.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere din ve dinî yorum arasındaki farklar ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden Ek-1’de yer alan din ve dinî yorumun özelliklerini verilen tabloya yazarak sınıflandırmaları istenir.
5. Verilen sürenin sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları sınıfta okutularak etkinlik tamamlanır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıda din ve dinî yoruma ait özellikler karışık olarak verilmiştir. Bunlardan hangilerinin dinin, hangilerinin dinî yorumun özellikleri olduğunu bulunuz. Bu özellikleri tablodaki ilgili alanlara yazarak sınıflandırınız.

- ✓ Sadece kabul edenleri bağlar.
- ✓ Hükümleri değişmez.
- ✓ Birden fazla olabilir.
- ✓ Bölgeseldir.
- ✓ Bağlayıcıdır.
- ✓ Vahye dayanır.
- ✓ Mezhep imamlarının görüşlerine dayanır.
- ✓ Yorumlar değişebilir.
- ✓ Evrenseldir.
- ✓ Tektir.

DİN	DİNÎ YORUM

CEVAP ANAHTARI

DİN	DİNİ YORUM
Tektir.	Birden fazla olabilir.
Evrenseldir.	Bölgeseldir.
Vahye dayanır.	Mezhep imamlarının görüşlerine dayanır.
Hükümleri değişmez.	Yorumlar değişebilir.
Bağlayıcıdır.	Sadece kabul edenleri bağlar.

Kazanım: Dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımlar konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımlar konusunda verilen bilgilerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) yazmaları istenir.
5. Bilgiler doğru veya yanlış diye ayırt edildikten sonra yönerge dikkate alınarak öğrencilerden aşağıda yer alan şifreyi bulmaları istenir.
6. Verilen süre sonunda gönüllü öğrenciler cevapları okur ve etkinlik sonlandırılır.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

ŞİFRELİ DOĞRU-YANLIŞ

ETKİNLİK

3

15 dk.

EK-2

CEVAP ANAHTARI

1	D	İnanç insanın iç dünyasını kuşatan bir yapıya sahiptir.
2	Y	Hem inanç hem de ibadetler konusunda dinin esaslarına bağlı kalarak ve zamanın şartları da gözetilerek yapılan farklı yorumlar fırka adı altında ele alınır.
3	Y	Dinler sadece inanç yönüyle birbirinden ayrılır.
4	D	Ahlak, insan davranışlarının temelini oluşturur.
5	Y	Dinin inanç temelini ifade etmek üzere siyer kavramı kullanılır.
6	D	Tasavvufi, felsefi veya ahlaki ilkelere göre şekillenmiş farklı görüşler ve usullere ekol denmektedir.
7	D	İnsanlar; ferdi, içtimai, siyasi, felsefi, ahlaki ve kültürel farklılıklardan dolayı dinî konularda ayrılığa düşmüşlerdir.
8	Y	İslam itikadını delileriyle savunan ilme tefsir denmektedir.
9	D	İbadetler dinî hayatı görünür kılar.
10	Y	İslam'ın ibadet anlayışı ve prensiplerini kelim ilmi konu edinmektedir.
11	D	İbadetler inancın iç dünyadaki yansımalarıdır.
12	Y	Daha çok siyasi ayrışmayla ortaya çıkan topluluklara mezhep denilmektedir.
13	D	Dinlerde inanç ve ibadet konularını tamamlayan unsurlar ahlaki hükümlerdir.
14	D	Her dinî yapının kendine ait inanç prensipleri vardır.
15	Y	İslam dinimizin inanç esaslarını mezhepler tarihi oluşturur.

		1
		Ö
H	E	P

	2				3	4	
	J				L	Ş	
B	İ	R	L	İ	K	T	E

	5	6		7		
	M	K		G		
A	L	L	A	H	İ	N

8		9		
J		I		
İ	P	İ	N	E

10			11			12
Ş			R			İ
S	I	M	S	I	K	I

13		14			15	
R		P			İ	
S	A	R	I	L	I	N

"Hep birlikte Allah'ın ipine sınımsız sarılın..."

(Âl-i İmrân suresi, 103. ayet.)

Kazanım: Dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımları açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere dinî yorumlarla ilgili kavram ve yaklaşımlar konusunda bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden tanımları verilen kavramları bulmacada bulup işaretlemeleri ve kalan harflerle ulaştıkları ayeti ilgili yere yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevaplarını okumasıyla etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin verilen cevaplarla ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıda verilen tanımların kavramlarını yanlarındaki boşluğa yazınız. Bu kavramların hepsini altındaki bulmacadan bulup işaretleyiniz. Kalan harfleri sırayla yazarak ayete ulaşınız ve “Bulduğum Ayet” bölümündeki kutuya yazınız.(Bulmacada kavramlar yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı, soldan sağa ve sağdan sola olacak şekilde gizlenmiştir. Bu kavramların birden fazla kullanılmış olabileceğini dikkate alınız.)

Dinin inanç alanına verilen isim	
İslam inancını savunan ilim dalı	
İnanç ve ibadetler konusundaki dinî yorumlar	
Daha çok siyasi ayrışmayla ortaya çıkan topluluk	
Dinin ibadet alanına verilen isim	

A	L	L	F	I	K	I	H	A	H	V	E	R
E	İ	S	U	L	Ü	N	E	İ	T	A	A	T
E	T	D	İ	N	B	İ	R	B	İ	R	İ	N
İ	İ	Z	E	D	Ü	M	A	L	E	K	Ş	M
E	K	Y	İ	N	S	O	N	R	A	Z	A	Y
İ	A	F	L	A	R	S	İ	N	İ	Z	V	E
Z	T	A	F	E	R	İ	E	L	D	E	N	K
A	Ç	İ	M	R	M	E	Z	H	E	P	İ	A
R	S	İ	A	N	İ	Z	S	A	B	R	E	K
D	İ	N	L	K	U	Ş	K	U	S	U	Z	R
A	L	L	E	A	H	S	A	B	R	E	D	İ
E	N	L	K	E	R	İ	S	E	V	E	R	F

Bulduğum Ayet

.....

.....

.....

CEVAP ANAHTARI

Dinin inanç alanına verilen isim	İtikat
İslam inancını savunan ilim dalı	Kelam
İnanç ve ibadetler konusundaki dinî yorumlar	Mezhep
Daha çok siyasi ayrışmayla ortaya çıkan topluluk	Fırka
Dinin ibadet alanına verilen isim	Fıkıh

A	L	L	F	I	K	I	H	A	H	V	E	R
E	İ	S	U	L	Ü	N	E	İ	T	A	A	T
E	T	D	İ	N	B	İ	R	B	İ	R	İ	N
İ	İ	Z	E	D	Ü	M	A	L	E	K	Ş	M
E	K	Y	İ	N	S	O	N	R	A	Z	A	Y
İ	A	F	L	A	R	S	İ	N	İ	Z	V	E
Z	T	A	F	E	R	İ	E	L	D	E	N	K
A	Ç	İ	M	R	M	E	Z	H	E	P	İ	A
R	S	İ	A	N	İ	Z	S	A	B	R	E	K
D	İ	N	L	K	U	Ş	K	U	S	U	Z	R
A	L	L	E	A	H	S	A	B	R	E	D	İ
E	N	L	K	E	R	İ	S	E	V	E	R	F

Bulduğum Ayet

"Allah ve Resulü'ne itaat edin, birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden geçirirsiniz. Sabredin, kuşkusuz Allah sabredenleri sever."

(Enfâl suresi, 46. ayet.)

Kazanım: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebeplerini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebepleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden konu ile ilgili ön bilgi verici nitelikte olan metni okumaları ve İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebeplerini ilgili şablona yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevaplarını okumaları ile etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin her bir cevap ile ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıdaki metni okuyarak İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebeplerini ilgili şablona yazınız.

"İslâm'ın inanç esasları, ibadetleri ve sosyal hayatla ilgili kuralları vahiy ile ortaya konulmuş, Resûl-i Ekrem'in sözlü ve fiilî sünnetiyle hayata aktarılmış olmakla birlikte bu modelin değişik telakkideki çevreler ve farklı kültürlere sahip kesimler tarafından anlaşılması ve yorumlanması mezhep realitesini meydana getirmiştir. İslâm'ın bir ilahî yönü, bir de insanların anladığı ve uyguladığı yönü vardır. Mezhep bunlardan ikincisine tekabül etmektedir. Dolayısıyla mezhep, bir veya birkaç meselede kendine has bir anlayış geliştirip başkalarına muhalefet eden kimsenin oluşturduğu basit bir olgu olmayıp İslam'ı benimseyen bir zümrenin bütün fikir ve amel tarzları ile töre, âdet ve geleneklerinin bütününe ifade eder."

(İlyas Üzümlü, "Mezhep", DİA, C 29, s. 526.)

CEVAP ANAHTARI

Kazanım: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebeplerini açıklar.

Süreç

1. Öğrencilere İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebepleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden harf ile verilen ifadelerin cümlelerden hangisi ile ilgili olduğunu bulmaları, cümlelerin başında bulunan kısma ilgili ifadenin başındaki harfi yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları okuması ile etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin her bir cevapla ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıda İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebepleri ile ilgili metinler yer almaktadır. Bunların harf ile verilen ifadelerden hangisi ile ilgili olduğunu bulunuz. Cümlelerin başında bulunan kısma ilgili ifadenin başındaki harfi yazarak eşleştiriniz.

A	Müslümanlar Arasındaki İç Savaşlar
B	İnsanın Düşünen Varlık Olması
C	İslam'ın İnsanlara Tanıdığı Fikir ve Vicdan Hürriyeti
Ç	Dinî Metinlerin Lafızlarından ve Anlamlarından Kaynaklanan Sebepler
D	Yabancı Din, Kültür ve Medeniyetlerin İslam Dünyasına Etkisi
E	Hilafet Meselesi ve Siyaset

.....

Peygamber Efendimizden (s.a.v.) sonra halifenin kim veya kimlerden olacağı konusu, asıl itibarıyla inancın alanı olmamakla beraber daha sonraki dönemde kelam kitaplarına girmiştir. Özellikle Şia'nın imamet konusunu iman şartları arasında sayması sebebiyle bu konu, mezhepler arasında önemli ayrışma noktalarından biri hâline gelmiştir.

.....

Bazı dinî metinler açık, anlaşılabilir iken bazıları da daha kapalı ve yüksek bilgi seviyesi isteyen ifadelerle sahiptir. Müteşabih ayetler denen bu grup metinler birçok şekilde anlaşılmaya müsaittir. Dolayısıyla aynı dinî metnin farklı şekillerde anlaşılması ve anlatılması mümkündür.

.....

Dört Halife Dönemi'ndeki siyaset tartışmaları ve iç savaşlar, Müslümanların din anlayışlarında derin izler bırakmıştır. Daha sonraki dönemlerdeki Müslümanlar, Hz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan çatışmalarda kimin ya da hangi grubun haklı olduğu konusunda bu tartışma ve savaşları düşünerek fikir yürütmüşlerdir.

.....

Fetihler sayesinde yeni medeniyet, inanç ve kültürlerle tanışan Müslümanlar, İslam düşüncesinde meydana gelen ihtilaflar ve kelami tartışmaların ortaya çıkışını hazırlayan sebeplerin en başında ve temelinde insan gerçeği yatmaktadır. İnsan düşünen, akleden ve ilahî hitaba muhatap bir varlıktır. İnsanın bu özelliği, fikir ihtilaflarını meydana getiren tüm diğer sebeplerin de kaynağıdır.

.....

İnsanlara İslam'ı anlatırken karşılaştıkları sorular ve sorunlardan dolayı hem onları etkilemiş hem de onlardan etkilenmiştir. Bu da beraberinde Müslümanlar arasında yeni tartışmaların açılmasına ve farklılıkların meydana gelmesine neden olmuştur.

.....

İslam'ın ısrarla insanın düşünmesini ve aklını kullanmasını istemesi, mezheplerin doğuşunda etkili faktörlerden biridir. İslam, dinin temel prensiplerine aykırı olmamak kaydıyla her türlü düşünceye ve yoruma müsaade etmiştir. Bu düşünce ve ifade hürriyeti, bu özgür ortam birçok dinî yorumun ortaya çıkmasının önünü açmıştır.

CEVAP ANAHTARI

E

Peygamber Efendimizden (s.a.v.) sonra halifenin kim veya kimlerden olacağı konusu, asıl itibarıyla inancın alanı olmamakla beraber daha sonraki dönemde kelam kitaplarına girmiştir. Özellikle Şia'nın imamet konusunu imanın şartları arasında sayması sebebiyle bu konu, mezhepler arasında önemli ayrışma noktalarından biri hâline gelmiştir.

Ç

Bazı dinî metinler açık, anlaşılabilir iken bazıları da daha kapalı ve yüksek bilgi seviyesi isteyen ifadelerle sahiptir. Müteşabih ayetler denen bu grup metinler birçok şekilde anlaşılmaya müsaittir. Dolayısıyla aynı dinî metnin farklı şekillerde anlaşılması ve anlatılması mümkündür.

A

Dört Halife Dönemi'ndeki siyaset tartışmaları ve iç savaşlar, Müslümanların din anlayışlarında derin izler bırakmıştır. Daha sonraki dönemlerdeki Müslümanlar, Hz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan çatışmalarda kimin ya da hangi grubun haklı olduğu konusunda bu tartışma ve savaşları düşünerek fikir yürütmüşlerdir.

B

Fetihler sayesinde yeni medeniyet, inanç ve kültürlerle tanışan Müslümanlar, islam düşüncesinde meydana gelen ihtilaflar ve kelami tartışmaların ortaya çıkışını hazırlayan sebeplerin en başında ve temelinde insan gerçeği yatmaktadır. İnsan düşünen, akleden ve ilahî hitaba muhatap bir varlıktır. İnsanın bu özelliği, fikir ihtilaflarını meydana getiren tüm diğer sebeplerin de kaynağıdır.

D

İnsanlara İslam'ı anlatırken karşılaştıkları sorular ve sorunlardan dolayı hem onları etkilemiş hem de onlardan etkilenmiştir. Bu da beraberinde Müslümanlar arasında yeni tartışmaların açılmasına ve farklılıkların meydana gelmesine neden olmuştur.

C

İslam'ın ısrarla insanın düşünmesini ve aklını kullanmasını istemesi, mezheplerin doğuşunda etkili faktörlerden biridir. İslam, dinin temel prensiplerine aykırı olmamak kaydıyla her türlü düşünceye ve yoruma müsaade etmiştir. Bu düşünce ve ifade hürriyeti, bu özgür ortam birçok dinî yorumun ortaya çıkmasının önünü açmıştır.

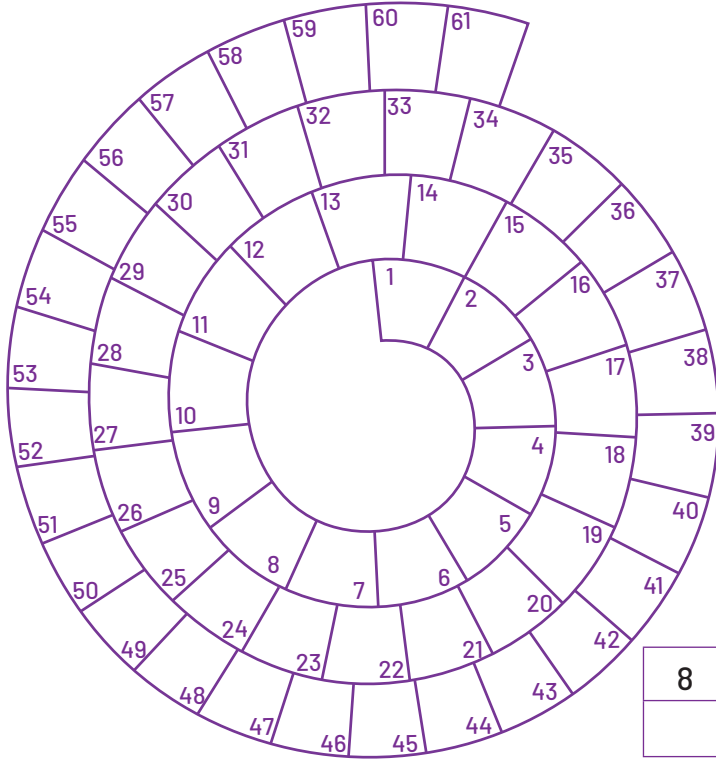
Kazanım: İtikadi ve siyasi yorumların İslam düşüncesine canlılık kattığını fark eder.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere İslam düşüncesindeki itikadi ve siyasi yorumlar ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden sarmal bulmacayı verilen ipuçlarından hareketle çözmeleri, daha sonra şifreyi bularak ilgili yere yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrenciler cevaplarını okur.
6. Öğrencilerden itikadi ve siyasi yorumların İslam düşüncesine kattığı canlılık ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenir.
7. Gönüllü öğrencilere söz hakkı verilerek etkinlik sonlandırılır.
8. Öğretmenin konu ile ilgili açıklamalarda bulunması ile etkinlik sonlandırılır.
9. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

A. Aşağıdaki soruların cevaplarını sarmal bulmacadaki numaralara dikkat ederek yerleştiriniz. Verilen şifre kelimeyi bulmacadaki numaranın harfini yazarak bulunuz.

ŞİFRE

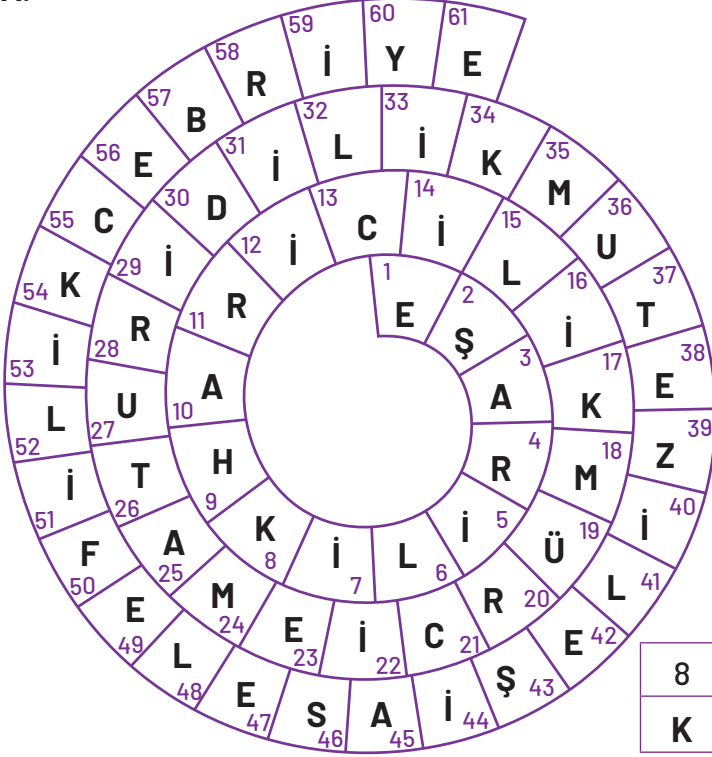
8	23	41	45	18	53	6	35	59

- 1-8)** Daha çok Mutezile'ye karşı tez olarak doğmuştur. Zaman zaman da kelimada yenilikler ve değişiklikler ortaya koymuş, kelim ilmini felsefeyle rekabet edebilecek bir güce kavuşturmuştur.
- 9-17)** Sıffîn Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Hakem Olayı'nda Hz. Ali'yi destekleyen bir grubun Hz. Ali'den ve ordusundan ayrılması ile ortaya çıkmıştır. Müslümanlar arasında ortaya çıkan siyasi ve itikadi nitelikli ilk harekettir.
- 18-23)** Mürtekib-i kebire diye kavramlaştırılan büyük günah işlemiş kimsenin inancı ve ahiretteki durumu ile ilgili herhangi bir karar vermeyip böyle bir kişinin hükmünü Allah'a (c.c.) havale eden mezhebe verilen isimdir.
- 24-34)** Ayet ve hadislerle birlikte akli da dinin anlaşılması için gerekli bir temel kabul etmiştir. Bu mezhebin öncüsü bazı konularda daha akılcı davrandığından Eş'ariyye ile Mutezile arasında yer almıştır.
- 35-42)** Tâbiîn âlimlerinden Hasan Basrî'nin dersini ve görüşlerini terk eden Vâsıl b. Atâ ile ona uyanların oluşturduğu mezheptir. Mantık kurallarıyla çelişir gördüğü ayet ve hadisleri, başka anlamlarda yorumlamış ve bu işi yaparken akla öncelik vermiştir.
- 43-45)** Hilafetin nas ve tayin yoluyla Hz. Ali'ye ve soyuna tahsis edildiğini iddia eder. Bu mezhep dinî ve fikrî olmaktan çok hilafet tartışmalarından doğmuş siyasi bir mezheptir.
- 46-54)** Allah'ın (c.c.) sıfat ve fiilleri başta olmak üzere inanç konularına ait olan ayet ve hadisleri hiçbir yorum yapmadan oldukları gibi kabul edip iman eden Ehl-i sünnet yaklaşımıdır.
- 55-61)** Bu mezhebe göre insan rüzgâra kapılmış yaprak gibidir. Rüzgâr yaprağı nereye savurursa yaprak o yöne gider. Onun için insanın yaptığı işleri Allah (c.c.) takdir etmiştir. Allah (c.c.) geleceği bildiğinden meydana gelecek olayları da tamamen ve önceden kendi iradesine göre tespit etmiştir.

B. Kelim ilmindeki itikadi ve siyasi yorumların İslam düşüncesine kattığı canlılık ile ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

CEVAP ANAHTARI

A.

ŞİFRE

8	23	41	45	18	53	6	35	59
K	E	L	A	M	İ	L	M	İ

- 1-8) **EŞARİLİK:** Daha çok Mutezile'ye karşı tez olarak doğmuştur. Zaman zaman da kelimelerde yenilikler ve değişiklikler ortaya koymuş, kelam ilmini felsefeyle rekabet edebilecek bir güce kavuşmuşlardır.
- 9-17) **HARİCİLİK:** Sıffin Savaşı'ndan sonra gerçekleşen Hakem Olayı'nda Hz. Ali'yi destekleyen bir grubun Hz. Ali'den ve ordusundan ayrılması ile ortaya çıkmıştır. Müslümanlar arasında ortaya çıkan siyasi ve itikadi nitelikli ilk harekettir.
- 18-23) **MÜRCİE:** Mürtekib-i kebire diye kavramlaştırılan büyük günah işlemiş kimsenin inancı ve ahiretteki durumu ile ilgili herhangi bir karar vermeyip böyle bir kişinin hükmünü Allah'a (c.c.) havale eden mezhebe verilen isimdir.
- 24-34) **MATURİDİLİK:** Ayet ve hadislerle birlikte akli da dinin anlaşılması için gerekli bir temel kabul etmiştir. Bu mezhebin öncüsü bazı konularda daha akılcı davrandığından Eş'ariyye ile Mutezile arasında yer almıştır.
- 35-42) **MUTEZİLE:** Tâbiîn âlimlerinden Hasan Basrî'nin dersini ve görüşlerini terk eden Vâsıl b. Atâ ile ona uyanların oluşturduğu mezheptir. Mantık kurallarıyla çelişir gördüğü ayet ve hadisleri, başka anlamlarda yorumlamış ve bu işi yaparken akla öncelik vermiştir.
- 43-45) **ŞİA:** Hilafetin nas ve tayin yoluyla Hz. Ali'ye ve soyuna tahsis edildiğini iddia eder. Bu mezhep dinî ve fikrî olmaktan çok hilafet tartışmalarından doğmuş siyasi bir mezheptir.
- 46-54) **SELEFİLİK:** Allah'ın (c.c.) sıfat ve fiilleri başta olmak üzere inanç konularına ait olan ayet ve hadisleri hiçbir yorum yapmadan oldukları gibi kabul edip iman eden Ehl-i sünnet yaklaşımıdır.
- 55-61) **CEBRİYE:** Bu mezhebe göre insan rüzgâra kapılmış yaprak gibidir. Rüzgâr yaprağı nereye savurursa yaprak o yöne gider. Onun için insanın yaptığı işleri Allah (c.c.) takdir etmiştir. Allah (c.c.) geleceği bildiğinden meydana gelecek olayları da tamamen ve önceden kendi iradesine göre tespit etmiştir.

Kazanım: İtikadi ve siyasi yorumların İslam düşüncesine canlılık kattığını fark eder.

Süreç

1. Öğrencilere İslam düşüncesindeki itikadi ve siyasi yorumlar ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden harf ile verilen mezhep isimlerinin mezhep görüşlerinden hangisi ile ilgili olduğunu bulmaları ve cümlelerin başına ilgili harfi yazarak eşleştirmeleri istenir.
5. Verilen süre sonunda öğrencilerden cevapları okumaları istenir.
6. Farklı itikadi ve siyasi yorumların ortaya çıkmasının İslam düşüncesinin gelişimini nasıl etkilediği ile ilgili öğrencilerin görüşleri sorulur.
7. Gönüllü öğrencilerin görüşlerini paylaşmaları ile etkinlik sonlandırılır.
8. Öğretmenin konu ile ilgili kısa açıklamalar yapması konunun anlaşılması açısından faydalı olur.
9. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

A. Aşağıda harf ile verilen mezhep isimlerinin mezheplerin görüşlerinden hangisi ile ilgili olduğunu bulunuz. Her bir cümle başına ilgili harfi yazarak eşleştiriniz.

A

SELEFİLİK

B

EŞ'ARİLİK

C

MATURİDİLİK

Ç

MUTEZİLE

D

MÜRCİE

E

HARİCİLİK

F

ŞİA

G

CEBRİYE

.....

Allah (c.c.), yaratılmışların vasıflandığı sıfatlarla vasıflanmaz. Allah'ın (c.c.) sıfatları yoktur.

.....

Hz. Peygamber'den sonra Müslümanların en üstünü Hz. Ali'dir. Halifelik ve imamet, çözümü insanlara bırakılabilecek işlerden değildir.

.....

Büyük günah sebebiyle insan imandan çıkmaz, küfre de düşmez. Fâsık olur. Durumu Allah'a (c.c.) kalmıştır.

.....

Akıl hiçbir şeyi vacip kılamaz. Akıl, Allah'ı (c.c.) bulabilecek güçte bile olsa Allah'ı (c.c.) bilmek dinen vaciptir.

.....

Mürtekib-i kebire (büyük günah işleyen kimse) günahı helal saymadıkça dinden çıkmaz.

.....

İnsan herhangi bir şey yapmaya kadir değildir, Allah (c.c.) tarafından yazılmış ve yaratılmış fiilleri yapmaya mecburdur. İnsanın iradesi de hürriyeti de yoktur.

.....

Müslümanların dinî kaynaklarda geçen müteşabih ifadeler konusunda tevil ve yorum yapmadan bu konuda aczini kabul etmesi gerekir.

.....

Amel ile iman bir bütündür. Büyük günah işleyen kişi dinden çıkarak kâfir olur.

.....

İnsanın yaptıklarından sorumlu tutulabilmesi için fiillerini kendisinin yaratması gerekir. İnsanın yaptıklarını da Allah (c.c.) yaratsaydı insan bu fiillerinden sorumlu tutulamazdı.

.....

Büyük günah işleyen ne tam mümin ne de kâfirdir. Bu ikisi arasındadır. Eğer tövbe etmeden ölürse ebedî olarak cehennemde kalacak, tövbe ederse mümin olarak cennete girecektir.

.....

İman; dil ile ikrar, kalp ile tasdikten ibarettir. Amel imandan bir cüz değildir. Allah (c.c.) Kur'an'da bu ikisini ayrı kullanmıştır.

.....

Nübüvvet için erkek olmak şart değildir. Kadın peygamber de olabilir.

.....

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde Allah'ın (c.c.) isim ve sıfatları hakkında nasıl bir ifade kullanılmış ve ne söylenmişse onları olduğu gibi kabul etmek gerekir.

.....

İman; Allah'ı (c.c.) ve Resulünü bilmek ve tanımdır. Küfür Allah'ı (c.c.) bilmemektir.

.....

Zalim yöneticilere isyan etmek zorunludur.

.....

İmamlar peygamberler gibi büyük ve küçük günahlardan korunmuşlardır.

B. Farklı itikadi ve siyasi yorumların ortaya çıkmasının İslam düşüncesinin gelişimini nasıl etkilediği ile ilgili görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

CEVAP ANAHTARI

G

Allah (c.c.), yaratılmışların vasıflandığı sıfatlarla vasıflanmaz. Allah'ın (c.c.) sıfatları yoktur.

F

Hız. Peygamber'den sonra Müslümanların en üstünü Hz. Ali'dir. Halifelik ve imamet, çözümü insanlara bırakılabilecek işlerden değildir.

D

Büyük günah sebebiyle insan imandan çıkmaz, küfre de düşmez. Fâsık olur. Durumu Allah'a (c.c.) kalmıştır.

B

Akıl hiçbir şeyi vacip kılamaz. Akıl, Allah'ı (c.c.) bulabilecek güçte bile olsa Allah'ı (c.c.) bilmek dinen vaciptir.

C

Mürtekib-i kebire (büyük günah işleyen kimse) günahı helal saymadıkça dinden çıkmaz.

G

İnsan herhangi bir şey yapmaya kadir değildir, Allah (c.c.) tarafından yazılmış ve yaratılmış fiilleri yapmaya mecburdur. İnsanın iradesi de hürriyeti de yoktur.

A

Müslümanların dinî kaynaklarda geçen müteşabih ifadeler konusunda tevil ve yorum yapmadan bu konuda aczini kabul etmesi gerekir.

CEVAP ANAHTARI

E

Amel ile iman bir bütündür. Büyük günah işleyen kişi dinden çıkarak kâfir olur.

Ç

İnsanın yaptıklarından sorumlu tutulabilmesi için fiillerini kendisinin yaratması gerekir. İnsanın yaptıklarını da Allah (c.c.) yaratsaydı insan bu fiillerinden sorumlu tutulamazdı.

Ç

Büyük günah işleyen ne tam mümin ne de kâfirdir. Bu ikisi arasındadır. Eğer tövbe etmeden ölürse ebedî olarak cehennemde kalacak, tövbe ederse mümin olarak cennete girecektir.

C

İman; dil ile ikrar, kalp ile tasdikten ibarettir. Amel imandan bir cüz değildir. Allah (c.c.) Kur'an'da bu ikisini ayrı kullanmıştır.

B

Nübüvvet için erkek olmak şart değildir. Kadın peygamber de olabilir.

A

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde Allah'ın (c.c.) isim ve sıfatları hakkında nasıl bir ifade kullanılmış ve ne söylenmişse onları olduğu gibi kabul etmek gerekir.

D

İman; Allah'ı (c.c.) ve Resulünü bilmek ve tanımdır. Küfür Allah'ı (c.c.) bilmemektir.

E

Zalim yöneticilere isyan etmek zorunludur.

F

İmamlar peygamberler gibi büyük ve küçük günahlardan korunmuşlardır.

Kazanım: İtikadi ve siyasi yorumları, kelam ilminin bilgi kaynakları ışığında değerlendirir.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere itikadi ve siyasi yorumları kelam ilminin bilgi kaynakları ışığında değerlendirmeleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden mezheplerin bazı konuları ile ilgili değerlendirmelerinin verildiği metinleri okumaları ve mezheplerin değerlendirmelerinde kelam ilmine ait hangi bilgi kaynaklarının kullanıldığını tablodan seçerek noktalı yere yazmaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları okumasıyla etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin konu ile ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Kelam ilminin bilgi kaynakları ile ilgili görseli inceleyiniz. Buna göre altında verilen mezheplerin değerlendirmelerinde hangi bilgi kaynaklarının kullanıldığını başlarındaki boşluğa yazınız.

.....

Eş'ari ve Maturidi kelimcilerine göre iman, inanılması gereken hususları kalbin tasdik etmesidir. Onlara göre Allah (c.c.) münafıklar hakkında "Ey peygamber, kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla 'inandık' diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşanların hali seni üzmesin." (Mâide suresi, 41. ayet.) buyurmuş ve imanı kalbin tasdiki saymıştır.

.....

Ehl-i sünnet kelimcilerin Allah'ın (c.c.) varlığını ispat konusundaki delillerinden biri hudûs delilidir. Bu delile göre âlem hâdistir (sonradan var olmuştur). Her hâdisin bir muhdisi (var edicisi) vardır. Âlemin muhdisi de Allah Teâlâ'dır. Burada kelimciler hem görünür âlem ile ilgili bir akıl yürütmeye ihtiyaç duymaksızın elde edilen bilgilerden hem de sebep-sonuç ilişkisinden faydalanmışlardır.

.....

Ehl-i sünnet kelimcileri, "Allah her şeyin yaratıcısıdır..." (Zümer suresi, 62. ayet.) ayetini, Allah'ın (c.c.) her şeyin aslı (ayn) ve onlara ait özellikleri (araz) ile birlikte yaratıcısı olduğunu, insanın fiillerinin de insana ait özellik olması sebebiyle onların da yaratıcısı olduğunu söylemiştir. Onlara göre insanın özelliklerinin insandan ayrı var olması düşünülemeyeceğine göre ayette geçen "her şey" ifadesine fiiller de dâhildir.

CEVAP ANAHTARI

Haber-i sadık

Eş'ari ve Maturidi kelimcilerine göre iman, inanılması gereken hususları kalbin tasdik etmesidir. Onlara göre Allah (c.c.) münafıklar hakkında "Ey peygamber, kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla 'inandık' diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşanların hali seni üzmesin." (Mâide suresi, 41. ayet.) buyurmuş ve imanı kalbin tasdiki saymıştır.

Havass-ı selime
Akl-ı selim

Ehl-i sünnet kelimcilerinin Allah'ın (c.c.) varlığını ispat konusundaki delillerinden biri hudûs delilidir. Bu delile göre âlem hâdistir (sonradan var olmuştur). Her hâdisin bir muhdisi (var edicisi) vardır. Âlemin muhdisi de Allah Teâlâ'dır. Burada kelimciler hem görünür âlem ile ilgili bir akıl yürütmeye ihtiyaç duymaksızın elde edilen bilgilerden hem de sebep-sonuç ilişkisinden faydalanmışlardır.

Havass-ı selime
Akl-ı selim

Ehl-i sünnet kelimcileri, "Allah her şeyin yaratıcısıdır..." (Zümer suresi, 62. ayet.) ayetini, Allah'ın (c.c.) her şeyin aslı (ayn) ve onlara ait özellikleri (araz) ile birlikte yaratıcısı olduğunu, insanın fiillerinin de insana ait özellik olması sebebiyle onların da yaratıcısı olduğunu söylemiştir. Onlara göre insanın özelliklerinin insandan ayrı var olması düşünülemeyeceğine göre ayette geçen "her şey" ifadesine fiiller de dâhildir.

Kazanım: İtikadi ve siyasi yorumları, kelam ilminin bilgi kaynakları ışığında değerlendirir.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere itikadi ve siyasi yorumları kelam ilminin bilgi kaynakları ışığında değerlendirmeleri ile ilgili bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikle nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları okumasıyla etkinlik sonlandırılır.
6. Öğretmenin konu ile ilgili kısa açıklamalarda bulunması konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olur.
7. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"İslam dünyasında bir taraftan çeşitli sebeplerle ortaya çıkan ihtiyaç, diğer yünden eski Yunan düşüncesinden yapılan tercümelerle felsefenin yayılmaya başlaması karşısında inanç konularıyla ilgilenen âlimler kelam disiplinine fikrî bir altyapı hazırlama konumuna gelmişlerdir. İman esaslarının temelini oluşturan ulûhiyyet bahsinin ilk meselesi, bütününü tabiatın (âlem) yaratılmış olduğunu ve bunun bir yaratıcısının bulunduğunu ispat etmektir. Bu sebeple kelam ilminin konusu fiilen var olan her şeyi kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ancak kelam tabiatın söz ederken yöntem açısından nassa bağlı kalmayı prensip edinmiş ve bu yolla sırf akıldan hareket eden felsefeden ayrılmıştır. Bunun dışında kelam tabiatı başlangıcı yani ilk var edilişi ve sonu bakımından ele almış, böylece de pozitif bilimden ayrılmıştır. Tabiatın eğer bir başlangıcı varsa yaratıcısı da vardır, tabiat (insanların bağlı bulunduğu kozmik sistem) sonlu ve fani ise ahiret hayatı da olacaktır."

(Yusuf Şevki Yavuz, "Kelâm", DİA, C 25, s. 197.)

1. Verilen metinden;

- I. Kelam âlimleri tabiat ile ilgili konularda nassın kullanılmasını uygun görmemiştir.
- II. Kelam ilmi tabiatın başlangıcı ve sonu olması konusunda pozitif bilimlerden ayrılmıştır.
- III. Bazı âlimler, sufiler ve filozoflar kelama karşı olumsuz bir tavır almış hem kullanılan yöntem hem deliller açısından onu eleştirmiştir.
- IV. Felsefenin yayılmaya başlaması, kelam âlimlerinin iman esaslarının ispatında yeni yöntemler kullanmalarına yol açmıştır.
- V. Kelam ekollerinin ortaya çıkmasından itibaren bazı âlimler kelâm hareketine tepki göstererek Kur'an ve sünnete bağlı kalmak gerektiğini savunmuştur.

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) II ve IV
- C) III ve V
- D) I, II ve III
- E) II, IV ve V

2. Metinden hareketle kelam âlimlerinin hangi bilgi edinme kaynaklarını kullandıklarını yazınız.

- a.
- b.
- c.

CEVAP ANAHTARI

1. B
2. a) Haber-i sadık (Doğru haber)
b) Akl-ı selim (Selim akıl)
c) Havass-ı selime (Sağlam duyular)

Kazanım: İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi ve siyasi yorumlar ile günümüzdeki yansımalarını tanır.

Süreç

1. Öğretmen tarafından öğrencilere İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi ve siyasi yorumlar ile bunların günümüzdeki yansımalarına dair bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
5. Verilen süre sonunda gönüllü öğrencilerin cevapları okumaları ile etkinlik sonlandırılır.
6. İsteyen öğrencilerin etkinlik kâğıdı sınıf panosunda sergilenir.

Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

"İtikadî ve siyasi mezhepler farklı coğrafi genişliğe ve farklı ömürlere sahip olarak varlığını sürdürmüştür. Hicrî IV. yüzyıldan itibaren Ehl-i sünnet kelamının kurulması, inanç esaslarının Kur'an ve sünnetin yanı sıra akli ilkelerle temellendirilmesi ve bunun yanı sıra Ehl-i sünnet kelâmının, başta Abbâsîler, Selçuklular ve Osmanlılar olmak üzere İslam devletleri tarafından desteklenmesiyle bazı bâtinî gruplar hariç diğer itikadî mezhepler tarihe intikal etmiştir. Kelamcılar, fakihler, muhaddisler, dil ve edebiyat âlimleri, kıraat imamları ve müfessirler, sûfîler, İslamî fetihlerle meşgul mücahidler ve genel Müslüman ahaliden oluşan bu ana yapı bütün İslam coğrafyasının hâkim anlayışı niteliğini kazanmıştır. Bu anlayışın temel Kelam ekollerinden Selefiyye daha çok Hicaz bölgesinde yayılmıştır. Eş'ariyye; mağrib ülkeleri, Mısır, Suriye, Irak gibi yerlerde, Mâtürîdiyye ise doğduğu Mâverâünnehir ile Orta Asya'da ve Osmanlılar ile birlikte Anadolu ile Balkanlar'da yayılma imkânı bulmuştur. Fıkıhta Hanbelî olanlar genellikle Selefiyye, Mâlikîler'in tamamına yakın kısmı ile Şâfiîler'in büyük ekseriyeti ve Hanefîler'in pek az bir kesimi Eş'ariyye, Hanefîler'in büyük kesimi Mâtürîdiyye mezhebine mensuptur. Müslümanlar içinde Ehl-i sünnet'in oranı bugün %90'ı aşmaktadır. Buna göre günümüzde 1,5 milyar civarındaki müslüman nüfusun 1 milyar 350-400 milyonunu sünnilerin oluşturduğunu söylemek mümkündür."

(İlyas Üzüm, "Mezhep", DİA, C 29, s. 531.)

1. Verilen metinden;

- I. Ehl-i sünnet günümüzde Müslümanların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır.
- II. İslam dünyasında ortaya çıkan hareketleri anlamak için öncelikle tarih içerisinde Ehl-i sünnetten kopuşların nasıl olduğuna bakmak gerekir.
- III. Ehl-i sünnet kelâmı, inanç esaslarını, Kur'an ve sünneti yanında akli ilkeler ile de temellendirilmiştir.
- IV. Bazı büyük devletlerin desteklemesiyle Ehl-i sünnet ekolü güçlenmiştir.
- V. Ehl-i sünnet ekolü içerisinde farklı ilim alanlarından âlimler bulunmaktadır.

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) II ve IV C) III ve V D) III, IV ve V E) I, III, IV ve V

2. Metne göre verilen itikadî mezheplerin hangi fikhî mezheple yakın olduğunu ve hangi bölgelerde yaygın olduğunu yazınız.

Mezhepler	Hangi fikhî mezhebe yakın?	Hangi bölgelerde yaygın?
Selefiyye		
Eş'ariyye		
Maturidiyye		

CEVAP ANAHTARI

1. E

2.

Mezhepler	Hangi fikhî mezhebe yakın?	Hangi bölgelerde yaygın?
Selefiyye	Hanbelî	Hicaz bölgesi
Eş'ariyye	Mâlikî, Şâfiî, Hanefî	Mağrib ülkeleri, Mısır, Suriye ve Irak
Maturidiyye	Hanefî	Mâverâünnehir, Orta Asya, Anadolu ve Balkanlar

Kazanım: İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi ve siyasi yorumlar ile günümüzdeki yansımalarını tanır.

Süreç

1. Öğrencilere İslam düşüncesinde ortaya çıkan belli başlı itikadi ve siyasi yorumlar ile bunların günümüzdeki yansımalarına yönelik bir etkinlik yapılacağı bildirilir.
2. Öğrencilere bu etkinlikte nasıl bir sonuca ulaşmak istendiği açıklanır.
3. Ek-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılır veya tahtaya yansıtılır.
4. Öğretmen tarafından seçilen bir öğrencinin metni sesli bir şekilde okuması sağlanır.
5. Metnin okunmasından sonra öğrencilerden metinde bahsedilen neo-selefi hareketin günümüz İslam dünyasını nasıl etkilediğine yönelik görüşlerini paylaşımları istenir.
6. Gönüllü öğrencilere söz hakkı verilerek etkinlik sonlandırılır.
7. Öğretmenin konu ile ilgili açıklamalarda bulunması konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar.

Aşağıda günümüz İslam dünyasındaki itikadî ve siyasi ayrılıklar ile ilgili bir metin yer almaktadır. Metni okuyarak neo-selefi oluşumun günümüz İslam dünyasına etkileri hakkındaki görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

“İslam dünyasının son iki asırdır yaşadığı siyasi ve toplumsal travmaların en belirgin yansımalarını yeni birer dinî hareket olarak tanımlanabilecek neoselefi cereyanlar içerisinde görmek mümkündür. Burada söz konusu edilen Selefilik ile İslam’ın erken döneminin kurucu ve örnek şahsiyetlerine referansta bulunmayı ifade eden selef kavramı arasında isim benzerliği dışında ciddi bir benzerlik kurmak doğru değildir. Zira selef-i salihin veya ehl-i sünneti hâssa olarak da isimlendirilen bu dönemin fazilet ve rehberliği hususunda bütün İslam ekollerinin ittifakı söz konusudur. XIX. yüzyılın başlarında filizlenen ve özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kendini belirgin bir özne hâline getiren yeni selefi hareketler ise aynı hürmeti elde etmek şöyle dursun, metotlarına, mahiyetlerine ve yerliliklerine dair sürekli bir sorgulamanın muhatabı olmuşlardır. Bu yeni selefi düşünce tarzının son otuz yıl içerisinde bünyesinden çıkardığı grupların söylem, tutum ve eylemleri göz önünde bulundurulduğunda söz konusu hareketler hakkındaki şüphelerin hiç de yersiz olmadığı görülmektedir.

Çağdaş dönemdeki Selefiyye terimi, herkesin gaye, hedef, beklenti ve stratejisine göre anlamı genişleyebilen bir mahiyete sahiptir. Bu itibarla söz konusu terimin bir mezhebin ismi olmaktan ziyade bir düşünce, paradigma hatta bir ideolojiyi ifade eden şemsiye bir kavram olduğu söylenebilir. Bu sebeple Selefilik derken aslında tek bir Selefilikten bahsedilemeyeceği de önemle vurgulanmalıdır. Yöntem ve düşünce tarzı açısından birbirinden farklı onlarca hareketin kendisini bu sıfatla nitelendirmesi en radikal düşünce ve gruplar tarafından bu ismin memnuniyetle kullanılması da bu tespiti desteklemektedir. Kendileri açısından bu ismin tercih edilmesinde özellikle İbn Teymiyye ve İbn Kayyim çizgisinden aldıkları ilhamın etkisi kadar önceki nesillerin kutsallığı düşüncesine dayanarak kendi meşruiyetlerini sağlama faydacılığının tesirinden de söz edilebilir. Her ne kadar bu zümreler kendilerini erken dönem selefililiğine nispet etseler de modern Selefi hareketlerin kökenine yönelik analizlerin ucunun çoğu kez iki asırlık Vehhabilik öğretisiyle kesiştiğini söylemek daha doğru olacaktır.

Genelde Selefilerin özelde ise yeni selefi grupların siyasi ideolojilerini oluşturan zihniyetin temel iman kabulleriyle ilişkili olduğunu söylemek zorundayız. Onlara göre iman; tasdik, ikrar ve amelden oluşmaktadır. Allah’ın zatı hakkında Kur’an ve hadislerde nispet edilen bütün bilgilere herhangi bir tevilde bulunmaksızın olduğu gibi iman etmek gerekir. Bu konuların herhangi birisinde eksiklik gösteren kimse şirke düşmüş olur. Dolayısıyla kâfir olur ve tekfir edilir. Bu yönüyle bu hareketler her ne kadar kendilerine bu ismi yakıştırmaları da yeni Selefilikten daha ziyade neo-harici yani yeni Haricilik olarak isimlendirilmeyi hak etmektedirler.”

(bk. Faruk Sancar, “İslam Dünyasında Yeni Dini Hareketler”, Diyanet Dergi, Mayıs 2015, S 293, s. 10-14.)